

ALTINCI BÖLÜM - YASAMA

Yasama Organının Oluşumu, Görev ve Yetkileri

Giriş

Devlet faaliyetleri, hukuk alanındaki etkilerine ve sonuçlarına göre tasnif edilir. Genel kabul gören tanıma göre yasama, genel, objektif ve sürekli nitelikte kural koyma işlevidir. Yürütme, yasaların uygulanmasını sağlar. Yargı fonksiyonu ise hukuk düzeninde ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözülmesidir.

A. Yasamaya Hâkim Olan İlkeler.

A.1. Yasamanın İlkeliği (Asliliği) İlkesi: İlk elden yasama işlemini kendisinin yapmasıdır. Yasama Bir işlem yaparken başka bir organın, kendisine bu konuda yetki vermesine gerek yoktur. Yasama bir işlemi ilk elden kendisi yapar. Buna "**yasamanın asliliği**" denir.

DİKKAT! Bu kararname herhangi bir yetki kanununa dayanmamaktadır. Dolayısıyla bu kararnameyle yürütme de asli işlem yapan bir organa dönüşmüştür. Bu işlem yürütmenin sadece görev değil yetki olduğunu gösterir.

Ayrıca Kamu tüzelkişiliğini Kurma konusunda yeni anayasal düzenleme kanuna dayanma zorunluluğunu kaldırmıştır.

Çok kendine özgü bir durum olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

A.2. Yasamanın Genelliği İlkesi: Bu ilkenin iki sonucu vardır.

- TBMM istediği her konuyu kanunla düzenleyebilir
- TBMM bir konuyu kanunla istediği kadar ayrıntılı düzenleyebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, yasamanın yapacağı kanunun anayasada belirtilen konularda çıkarılması zorunluluğunun olmamasıdır.

Not: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle yürütmeye ait bütün alanlar düzenleneceğine göre aslında bu işlem de genellik ilkesinin istisnasıdır.

A.3. Yasamanın Devredilememesi İlkesi: Kanun koyma, kaldırma sadece TBMM'nin yetkisindedir. Bu yetki devredilemez.

B. Milletvekilleri

Türkiye Büyük Millet Meclisi genel oyla seçilen altı yüz milletvekilinden oluşur.

B.1.Milletvekili Olabilme Şartları:

- 18 Yaşını doldurmuş olmak (2017) (Yirmi beş yaşını doldurmak uygulanmayacak)
- Türk vatandaşı olmak. Çifte vatandaşlık milletvekili seçilmeye engel değildir. Ayrıca, Türk vatandaşı olmayan ama Türk soylu olan kişiler milletvekili seçilemezler. Yine, Türk vatandaşlığına geçmiş olan yabancı asıllı kişiler de milletvekili seçilebilirler.
- Askerlik ile ilişkisi olmamak (hizmetini yapmış olmak şartı artık yok)**
- En az ilkokul mezunu olmak (**ilköğretim değil**)
- Kısıtlı olmamak
- Kamu hizmetinden yasaklı olmamak
- Taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar;(Taksirli suçlardan hüküm giyenler milletvekili olabilir). Alınan mahkûmiyet, para cezasına çevrilirse, milletvekilliğine engel oluşturmaz. Tutukluluk durumunun, milletvekili seçilmeye kesinlikle engel oluşturmadığı dikkatten kaçmamalıdır. Örneğin "Rüşvet suçundan tutuklu bulunmak" milletvekili seçilmeye kesinlikle engel oluşturmaz.
- Zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma suçlarından hüküm giymiş olanlar ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler (**Dikkat: Bu maddede bildirilen hususlarda 1 yıllık mahkûmiyet hükmü şartı aranmaz. Bu suçlarda ceza süresinin önemi yoktur.**)
- Bir siyasî partiye mensup olsun veya olmasın seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı seçim Kanunu hükümlerine göre milletvekilliğine adaylığını koyabilir. Şu kişiler görevlerinden çekilmedikçe milletvekilliğine aday olamazlar:
 - Hâkimler ve savcılar
 - Yüksek yargı organları mensupları (Sayıştay başkan ve üyeleri dâhil)
 - Yüksek Öğretim Kurulu üyeleri
 - Kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri.
 - Silahlı Kuvvetler mensupları alanlar genel ve ara seçimlerin başlangıcından **bir ay önce** seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, yenileme kararının ilanından başlayarak **yedi gün içinde** görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmadıkça adaylıklarını koyamazlar ve aday gösterilemezler.

ANAYASA HUKUKU

Özellikler;

1. Milletvekilinin milletvekilliği sıfatı Seçim Kurulundan milletvekilliği mazbatasını (tutanağını) aldığı zaman doğar.
2. Milletvekilleri, yasama dönemi sırasında seçmenleri tarafından azledilemez. Başka bir deyişle hukukumuzda geri çağırma müessesesi mevcut değildir.
3. Seçmenler, milletvekillerine hukuken bağlayıcı direktifler veremez. Başka bir deyişle hukukumuzda emredici vekâlet müessesine yer verilmemiştir.
4. **Milletvekilleri bu sıfatından kaynaklanan haklarını “Yeminle” kazanır (2017 TBMM İÇTÜZÜĞÜ DEĞİŞİKLİĞİ).**

B.2. Yasama Uyumsuzluğu (üyelikle bağdaşmayan işler)

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri,

1. Devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda;
2. Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs ve ortaklıklarda; Özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların,
3. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların
 - Yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar,
 - Vekili olamazlar,
 - Herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler,
 - Temsilcilik ve hakemlik yapamazlar.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, yürütme organının teklif, inha, atama veya onamasına bağlı resmi veya özel herhangi bir işle görevlendirilemezler. Bu duruma “**yasama Uyumsuzluğu**” denir.

Not: Milletvekilleri bunların dışındaki serbest mesleklerde serbestçe çalışabilir. Örneğin doktorluk gibi. Ancak milletvekilliği sıfatlarını bu işlerde kullanmazlar.

NOT: MİLLETVEKİLİ BU SIFATINDAN KAYNAKLANAN HAKLARINI YEMİNLE KAZANIR. (2017)

I. 6 AY --- HIRSIZLIK CEZA genel affa uğramış (-)

II. Kasten yaralama ----- 18 ay hapis özel affa uğramış (-)

III. Cinsel TACİZ----- 9 AY HAPİS (+)

IV. Kasten öldürme-----müebbet / genel affa uğramış (+)

ANAYASA HUKUKU

SOYSAL AYGÜN MİLLETVEKİLLERİNİN SORUMSUZLUĞU	MİLLETVEKİLLERİNİN DOKUNULMAZLIĞI
<p>Özellikler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.2. Ancak burada sorumsuzluğun oy, söz ve düşünce yolu ile dile getirilmelidir. Eylem şeklindeki davranışlar ya-sama sorumsuzluğunun kapsamında değildir.3. Hakaret suçları da sorumsuzluğun kapsamındadır. Yani ceza davası açılmaz. Ancak içtüzüğe göre kınama cezası verilebilir. Ayrıca kişisel tazminat davası açılabilir.4. Sorumsuzluk TBMM ce kaldırılmaz. O yüzden “Mutlak Dokunulmazlık” Olarak da adlandırılır.5. Sorumsuzluk ölene kadar devam eder.	<p>Özellikler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz.2. Dokunulmazlık TBMM ce kaldırılabilir. O yüzden “Nispi Dokunulmazlık” Olarak da adlandırılır.3. <u>Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın Anayasaya, kanuna veya içtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, itirazı en geç on beş gün içerisinde kesin karara bağlar. Anayasa Mahkemesi kararı iptal ederse dokunulmazlık kendiliğinden geri gelir.</u>4. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.5. Dokunulmazlığın kaldırılması için basit çoğunluk yeterlidir (minimum 151). Ayrıca dokunulmazlık kalktı diye milletvekilliği sona ermez6. TBMM hangi suçtan dolayı dokunulmazlığı kaldırırsa milletvekili sadece o suçtan yargılanabilir. Yani dokunulmazlık her bir suç için ayrı ayrı kaldırılmalıdır.7. Tekrar seçilen milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma, Meclisin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlıdır.8. <u>Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlarda hem dokunulmazlıktan hem de sorumsuzluktan faydalanır.</u> <p>TBMM KARARI OLMADAN DA BAZEN DOKUNULMAZLIK KALKABİLİR. Bu haller;</p> <ol style="list-style-type: none">a) <u>Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali</u>b) <u>Seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14 üncü maddesindeki durumlardır</u>

NOT: “Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi kararlarına karşı, ilgili bakan ya da bir diğer milletvekili, kararın alındığı günden başlayarak yedi gün içinde kararın Anayasaya, kanuna veya Türkiye Büyük Millet Meclisi içtüzüğüne aykırılığı iddiasıyla iptali için Mahkemeye başvurabilir. Bu talep on beş gün içinde kesin olarak karara bağlanır.” 6216/53. MADDE

ANAYASA HUKUKU

Dokunulmazlıkla sorumsuzluk arasındaki farklar:

1. Sorumsuzluk mutlaktır. Oysa dokunulmazlık nispidir. Bir kişinin sorumsuzluğu kendisi istese dahi meclisçe kaldırılamaz. Oysa dokunulmazlık kaldırılabilir.
2. Dokunulmazlık milletvekilliği sona erdiğinde sona erer. Ancak sorumsuzluk ölene kadar devam eder.

SOYSAL AYGÜN	
MİLLETVEKİLLİĞİNİ DÜŞÜREN SEBEPLER	
TBMM KARARIYLA DÜŞMESİ	TBMM KARARI OLMADAN DÜŞMESİ
<p>Nedenleri;</p> <ol style="list-style-type: none">1. İstifa: İstifa eden, milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, TBMM genel kurulunda görüşülmeksizin direkt oylanır. Oylamada basit çoğunluk yeterlidir. (151'den aşağı olmamak şartıyla)2. Milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar: Milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir. Oylamada basit çoğunluk yeterlidir (151'den aşağı olmak şartıyla). Fakat bu oylamada gizli oy aranır.3. Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmama: Bu durumda milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir. (Burada ise en az 301 oy aranır) <p>DİKKAT!!! Yukarıdaki üç durumda TBMM kararı olduğu için, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini on beş gün içerisinde kesin karara bağlar.</p>	<p>Nedenleri;</p> <p>Özellikler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur. Burada TBMM kararı olmadığı için Anayasa Mahkemesine itiraz edilemez.2. CB seçilmede milletvekilliği sıfatını sona erdirir3. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, <u>Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.</u> <p>Not:</p> <ol style="list-style-type: none">a. <u>2010 anayasa değişikliğiyle " eylem ve beyanlarıyla partisinin kapatılmasına neden olan" milletvekilinin bu sıfatı sona eremeyecektir.</u>a. Milletvekillerinin seçilme yeterliliği olmadığı halde milletvekili seçilmesi halinde Yüksek Seçim Kurulu mazbatayı iptal eder. Yüksek Seçim Kurulunun mazbatayı iptal etmesi durumunda milletvekilliği düşmez. Sadece yok hükmündeki bir durum tespit edilmiş olur. Yani kişinin asla milletvekili olmadığı tespit edilmiş olur.

Tekrar Hatırlatma: Partisinin temelli kapatılmasına beyan ve eylemleriyle sebep olduğu Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararında belirtilen milletvekilinin milletvekilliği 2010 anayasa değişiklikleriyle artık sona eremeyecektir.

C. Başkanlık Divanı

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanı, meclis üyeleri arasından seçilen meclis başkanı, başkan vekilleri, kâtip üyeler ve idare amirlerinden oluşur.
- Başkanlık Divanı, Meclisteki Siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur. Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. **2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle**, “İlk seçilenlerin görev süresi iki yıldır, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi ise o yasama döneminin sonuna kadar devam eder” hükmü kabul edilmiştir. Başkanlığa ve Başkanlık Divanına yeniden seçilmek mümkündür.
- Meclis Başkanı ve başkan vekilleri, üyesi oldukları siyasi parti veya parti grubunun Meclis içindeki ve dışındaki faaliyetlerine katılamazlar. Başkan hiçbir zaman, başkan vekilleri de oturumu yönetirken oy kullanamazlar.
- Aslında içtüzüğe göre Başkanlık Divanı, bir Başkan; dört başkanvekili; yedi kâtip üye; üç idare amirinden kurulur. Ancak içtüzük 8. Maddeye göre “**Gerektiğinde, Genel Kurul, Danışma Kurulunun teklifi üzerine kâtip üyelerin veya idare amirlerinin sayısını artırabilir**” . Bu hükme dayanarak İdare amiri sayısı 6, katip üyelerde 10 kişiden oluşmuştur.

C.1.TBMM Başkanı

- “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu, milletvekili genel seçimi kesin sonuçlarının Yüksek Seçim Kurulunca ilanını takip eden üçüncü gün saat 14.00’te çağrısız olarak toplanır.” (2017 TBMM içtüzüğü değişikliği).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, Meclisin toplandığı günden itibaren beş gün içinde, Başkanlık Divanına bildirilir. Başkan seçimi gizli oyla yapılır. İlk iki oylamada üye tamsayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, Başkan seçilmiş olur. Başkanlıkta boşalma halinde, yeni Başkan seçilinceye kadar, en yaşlı Başkan vekili, Geçici Başkanlık görevini yerine getirir.
- Başkan seçimi, aday gösterme süresinin bitiminden itibaren, beş gün içinde tamamlanır. Meclis başkanının görevleri;
 1. Meclis toplantılarına başkanlık etmek ve Meclisi temsil etmek
 2. Tatil veya ara verme sırasında, doğrudan veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine, toplantıya çağır-mak
 3. Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek;
 4. Genel Kurul görüşmelerini yönetmek;
 5. Tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini denetlemek;
 6. Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divanın gündemini hazırlamak;
 7. Danışma Kuruluna başkanlık etmek;
 8. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarını denetlemek; işlerde birikme olması halinde komisyon başkanı ve üyelerini uyarmak ve durumu Genel Kurulun bilgisine sunmak;
 9. Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak;

ANAYASA HUKUKU

10. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idarî ve malî işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek;
11. Başkanlık Divanı bünyesinde oluşturulacak "Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu" aracılığıyla Meclisi ve çalışmalarını yurt içinde ve yurt dışında tanıtıcı tedbirler almak ve yayın yapmak;
12. Kendisine Anayasa, kanunlar ve İçtüzük gereğince verilen görevleri yerine getirmek.

Not: Meclis başkanlık divanı üyeleri muhakkak meclis içinden seçilir.

Kâtip üyelerin görevleri şunlardır:

1. Tutanakların tutulmasını denetlemek;
2. Tutanak özetlerini yazmak;
3. Genel Kurulda evrak okumak;
4. Yoklama yapmak;
5. Oyları saymak;
6. Seçimlerin düzen ve dürüstlük içinde geçmesini denetlemek;
7. Söz sırasını kaydetmek

İdare amirlerinin görevleri şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisinin idarî ve malî işleri ile kolluk işlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının talimatına uygun olarak yürütmekte Başkana yardımcı olmak;
2. Özel törenleri idare etmek;
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine ilişkin tekliflerini Başkana sunmak;
4. Genel ve özel giriş kartlarını dağıtmak.

C.2.Siyasi Parti Grupları: İlk kez 1961 anayasasına 1971 değişiklikleriyle gelmiştir. En az 20 milletvekilinden oluşur.(1961 anayasası döneminde 10 milletvekilinden oluşuyordu.)

C.2.b.Siyasi Parti Gruplarının yapamayacağı işler ve yetkiler

- Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin görüş bildiremez, grup kararı alamaz.
- Görülen bir dava hakkında meclisteki grup toplantılarında veya genel kurulda görüş bildiremez veya görüşemez.
- Meclis soruşturmasında Yüce Divana sevk konusunda ilişkin görüş bildiremez, grup kararı alamaz. (TBMM içtüzüğü 113. Madde)
- Meclis başkanlığına aday gösteremez.

KOMİSYONLAR

Özellikler

1. Komisyonlar, siyasi parti gruplarının ve bağımsızların TBMM deki dağılımının orantılanmasına göre oluşur.
2. Komisyonlar, üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.
3. Komisyonlar için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki yıldır.
4. Komisyon toplantılarına Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, bakan yardımcılar ve üst kademe kamu yöneticileri de katılabilir. Komisyonlar fikirlerini almak üzere, uzmanlar çağırma yetkisine sahiptirler.
5. Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine, havale tarihinden itibaren kırk sekiz saat sonra başlanabilir.
6. Kanun Tekliflerinin esas komisyonlara havale gününden itibaren en geç **kırk beş gün** içinde sonuçlandırılması gerekir. İstisnalar:
 - a) Başkanlıkça esas komisyon dışında, tali komisyonlara da havale edilmiş olan bir konu bu komisyonlarca on gün içinde sonuçlandırılır.
 - b) Plan bütçe/kesin hesap kanunu komisyonda 55 gün içinde sonuçlandırılır.

Not: OHAL Cumhurbaşkanlığı kararnamele komisyonlarda 1 ay içinde sonuçlandırır. Genel kurulda da en geç iki ay içinde sonuçlandırılır.

D.Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev Ve Yetkileri

Genel olarak:

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri,

- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak;
- Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek;
- Para basılmasına ve
- Savaş ilanına karar vermek;
- Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.
- İçtüzük yapmak,
- Meclis başkanını seçmek,

ANAYASA HUKUKU

D.1. Kanunlar:

KANUN YAPIM AŞAMALARI

1. AŞAMA: Sadece Milletvekilleri önerebilir. Milletvekillerinin önerisine "Kanun Teklifi" denir. Teklif için bir milletvekili bile yeterlidir.

Önemli not: Cumhurbaşkanı sadece iki halde kanun teklifi verebilir. Bunlar Bütçe ve kesin hesap kanunudur.

Teklif sahibi verilen kanun teklifini gündeme alınmadan evvel Genel Kurula bilgi verilmek şartıyla geri alabilir. Bu teklifler gündeme alınmışlarsa geri alınmaları için Genel Kurulun karar vermesi gerekir.

2. AŞAMA: Teklif tasarılar başkanlıkça ilgili olduğu komisyona gönderilir. Komisyon teklifi veya tasarımı reddedebilir. Ancak komisyondan geçmişse genel kurula (600 mv) sunulur. Bu durumda genel kurulda sırasıyla;

- Teklifin tümü hakkında görüşme açılır.
- Teklifin tümünün görüşülmesinden sonra yirmi dakika komisyonla soru ve cevap işlemi yapılır.
- Teklifin maddelerine geçilmesi oylanır.
- Teklifin maddeleri görüşülür.
- Teklifin tümü oylanır.

Not: Kanunların kabulü için, karar yeter sayısı toplantıya katılanların yarısından bir fazlasıdır. Ancak karar yeter sayısı üye tamsayısının $\frac{1}{4}$ 'ünün 1 fazlasından yani 151 kişiden eksik olamaz.

Örnek; 400 kişi ile toplanan Meclis, 201 kişiyle, 300 kişi ile toplanan Meclis, 151 kişiyle kanunu kabul edebilir. Ancak TBMM 200 kişiyle toplanmışsa ve kanunu 101 kişi kabul etmişse kanun geçerli değildir. Yarısından bir fazla kuralına uyulmuştur. Ancak 151 sayısı kuralına uyulmamıştır.

3. AŞAMA: Genel Kurulda kabul edilen teklif tasarılar yayımlanmak üzere Cumhurbaşkanına yollanır. Cumhurbaşkanı kanunun kendisine gelişinden itibaren **15 gün** içinde

a) Yayına karar verir. Bu durumda; Kanunların yürürlüğü için bir tarih belirlenmişse o tarihte belirlenmemişse resmi gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

b) Ya da Cumhurbaşkanı kanunu iade edebilir. Bu durumda;

- Cumhurbaşkanı kanunun bir kısmını uygun bulmasa bile tamamını iade eder.
- TBMM kanunun ister tamamını isterse bir kısmını görüşebilir.
- Ancak TBMM oylamayı kanunun bütünü üzerinden yapar.

Cumhurbaşkanı kanunu iade ettiğinde;

- **1.İhtimal:** Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır. Bu durumda; C. Başkanı İptal Davası açabilir. Şekil açısından 10 gün, esas açısından 60 gün içerisinde dava açması gerekir. (süreler kanunun resmi gazetede yayımlandığı gün başlar.
- **2. İhtimal:** Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise geri gönderebilir.

NOT: Cumhurbaşkanınca yayımlanması kısmen uygun bulunmayan ve bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilen kanunların sadece uygun bulunmayan maddelerinin görüşülmesine kanunun görüşmelerine başlamadan önce Genel Kurulca görüşmesiz karar verilebilir. Bu durumda, sadece uygun bulunmayan maddelerle ilgili görüşme açılır. Kanunun tümünün görüşülmesine karar verilmesi durumunda ise kanun yukarıdaki fıkralara göre görüşülür. Kanunun tümünün oylaması her halde yapılır. Genel Kurulun, bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunun tümünü veya uygun bulunmayan maddelerini aynen kabul edebilmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu aranır. Bu oylamalarda üye tamsayısının salt çoğunluğunun bulunamaması halinde oylaması yapılan kanunun tümü ya da oylanan madde reddedilmiş sayılır. TBMM içtüzüğü 81. madde

Seçimlerin Yenilenmesi Halinde Kanun Tekliflerinin Durumu

Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan kanun teklifleri hükümsüz sayılır. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bu kanun tekliflerini yenileyebilirler. Yenilenen kanun teklifinin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra önceki dönemlere ait rapor ve metinler, açıkça belirtilmek kaydıyla, komisyonca benimsenebilir. **Yasama dönemi başında, önceki dönemde verilmiş yazılı soru, Meclis araştırması, genel görüşme önergeleri ve Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere geri gönderilen kanunlar hükümsüz sayılır. Bir yasama döneminde sonuçlandırılmamış olan yürürlükteki kanun hükmünde kararnameler hükümsüz sayılmaz ve bunlar hakkında kanun teklifleri hakkındaki hükümler uygulanır.** Yürürlükten kaldırılan kanun hükmünde kararnameler bir raporla Genel Kurula sunulmadan işleminden kaldırılamaz.

ANAYASA HUKUKU

Önemli notlar:

- Reddedilen teklifler 1 tam yıl geçmedikçe ayrıca yasama döneminin sonuna kadar tekrar verilemez
- Bir yasama döneminde sonuçlandırılmayan kanun **Kadük** olur.
- Bütçe kanunu iade edilemez.
- Genel af özel af kanununun kabulü için en az TBMM üye tamsayısının en az 3/5 i (360 mv) gerekir.
- Anayasa değişiklikleri hariç, kanun tekliflerinin tümü açık oylamaya tâbi işlerden değilse en az yirmi milletvekilinin talebi halinde açık oyla, aksi takdirde bu oylamalar ile maddelerin oylamaları işaret oyuyla yapılır. Maddelerine geçilmesi veya tümü kabul edilmeyen kanun teklifleri, Genel Kurulca reddedilmiş olur.
- Kanunlarda veya İhtüzükte aksine bir hüküm yoksa, kanun teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri ve esas komisyon değişiklik önerileri verebilir. **Bu esaslar dairesinde milletvekilleri tarafından Anayasaya aykırılık önerileri dahil her madde için yedi önerge verilebilir.** Her siyasî parti grubuna mensup milletvekillerinin birer önerge verme hakkı saklıdır. Ancak, bu hak; ilgili siyasî parti grubuna mensup milletvekillerince kullanılmaması halinde, diğer siyasî parti grubuna mensup olanlarla bağımsız sayılan milletvekillerince kullanılabilir. Değişiklik önerileri kanun tekliflerinin basılıp dağıtılmasından itibaren Başkanlığa verilebilir. **Ancak, teklifin görüşülmesine başlandıktan sonra verilecek değişiklik önergelerinde en az beş milletvekilinin imzası bulunmadıkça önerge işleme konulmaz.**

D.1. a. Şekli kanunlar

Bazı kanunlar maddi anlamda kural koymaz. Ancak TBMM'ce kanun adı altında çıktığı için madden kanun olmasa bile şeklen yine de kanundur.

Bu kanunlara Örnek olarak;

1. Bütçe kanunu
2. Kesin hesap kanunu
3. Milletlerarası anlaşmaya uygun bulma
4. Genel af özel af ilanı
5. Para basılmasına karar vermek

Bu kanunlardan aynı zamanda ilk dördü Yapılış usulleri ve tabi olduğu hükümler açısından diğer kanunlardan farklı olup, bunlar “özel nitelikli” kanundur. Bunlardan Milletlerarası anlaşmaya uygun bulma ile Bütçe ve kesin hesap kanununu inceleyeceğiz.

D.1. b. Özel nitelikli kanunlar

D.1. B. Milletlerarası antlaşmaları uygun bulma:

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı Devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. Uygun bulan meclistir. Onaylayan ise cumhurbaşkanıdır. **Bazı hallerde ise uygun bulma kanununa gerek yoktur. Bu haller;**

1. Ekonomik, ticari veya teknik ilişkileri düzenleyen süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, **yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.**
2. Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları içinde uygun bulma kanununa gerek yoktur.
3. Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari, teknik veya idari andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticari veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Milletlerarası antlaşmaların önemli özellikleri;

- Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında uygun bulma kanunu şarttır.
- Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar **kanun hükmündedir.**
- Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri **esas alınır** (2004 değişikliği) .
- Bir milletlerarası antlaşmanın anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılmaz. Dikkat! Ancak; Uygun bulma kanununa karşı iptal davası açılabilir. Bu durumda uygun bulma kanunu iptal edilirse milletler arası andlaşma da kendiliğinden yürürlükten kalkar.

D.1. bb. Bütçe kanunu:

- **Cumhurbaşkanı, bütçe kanun teklifini, genel ve katma bütçe teklifleri ile milli bütçe tahminlerini gösteren rapor, mali yılbaşından en az yetmiş beş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.**
- Bütçe tasarıları ve rapor, **otuz** üyeden kurulu Bütçe Komisyonunda incelenir.
- Bütçe Komisyonunun elli beş gün içinde kabul edeceği metin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.
- Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilerek uygulanır.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.
- Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

ANAYASA HUKUKU

Genel özellikler:

1. Bütçe Kanunu şekli ve özel nitelikli bir kanundur
2. Bütçe Kanunu, kanunların sürekli olmasının istisnasıdır.

D.1. bc. Kesin Hesap Kanunu:

- Merkezî yönetim kesin hesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak **en geç altı ay** sonra Cumhurbaşkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay **genel uygunluk bildirimini**, ilişkin olduğu kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak **en geç yetmiş beş gün** içinde Meclise sunar.
- Kesin hesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştay'ca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.
- Kesin hesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.

D.2. Anayasa Değişiklikleri

ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ	
TEKLİF YETER SAYISI	Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. (200 mv)
KABUL EDİLME USULÜ (MİNİMAL SAYI)	Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.
KABUL ÜZERİNE CB NİN YETKİLERİ	I. İHTİMAL Anayasa değişikliği 3/5 e (360 mv) eşit veya büyük bir çoğunlukla ancak 2/3 ten (400 mv) küçük çoğunlukla kabul edilmişse CB anayasa değişikliğini; Ya halkoyuna sunar (MECBURİ) Ya da veto eder. (Bu durumda onaylama yetkisi yok) II. İHTİMAL Anayasa değişikliği 2/3 e eşit veya büyük bir çoğunlukla kabul edilmişse CB anayasa değişikliğini; Ya halkoyuna sunabilir (İHTİYARİ) Ya da veto eder. Ya da Onaylar. (Onay yetkisi 2/3 ten başladı)
CB'NI TARAFINDAN İADE EDİLEN DEĞİŞİKLİĞİ TBMM AYNEN KABUL EDERSE	I. İHTİMAL Anayasa değişikliği 3/5 e (360 mv) eşit veya büyük bir çoğunlukla ancak 2/3 ten (400 mv) küçük çoğunlukla kabul edilmişse CB anayasa değişikliğini; Ya halkoyuna sunar (MECBURİ) II. İHTİMAL Anayasa değişikliği 2/3 e eşit veya büyük bir çoğunlukla kabul edilmişse CB anayasa değişikliğini; Ya halkoyuna sunabilir (İHTİYARİ) Ya da Onaylar.